

Nr 297.

Kungl. Maj:ts nädiga proposition till riksdagen med förslag till ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen; given Stockholms slott den 27 februari 1920.

Under återopande av bifogade i statsrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed till riksdagens prövning i grundlagsenlig ordning framlägga följande

Förslag

till

ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen.

§ 2.

4:o. I grund av — — — — som helst.

Vid föregående tillåtelse skola följande undantag ovägerligen iakttagas:

Att protokoll — — — — uppenbara.

Att ej några ministeriella — — — — riksdaler.

Att mobiliseringsplaner — — — — konfiskeras.

Att, där underrätt — — — — konfiskeras.

Att, i andra fall än allmän lag eller författning stadgar, angivelser, anmälningar eller andra handlingar, som inkommit till polis- eller åklagarmyndighet eller häktningsdomare och röra brott, så ock andra där befintliga handlingar, protokoll eller beslut, vilka angå dylika ärenden, icke må utbekommas utan Konungens särskilda tillstånd före femtio år efter det handlingen till myndigheten inkommit eller där upprättats, såvida därigenom något kan uppenbaras, som med hänsyn till rikets säkerhet bör hållas hemligt för främmande

makt, ej heller utlämnas, så länge det skäligen kan befaras, att brotts upptäckande eller brottmåls utredning därigenom motverkas eller att utlämnandet länder enskild person till men. Härigenom göres dock ej inskränkning i parts rätt att taga del av handling, som vid rätten i målet företetts. Aligger det myndighet enligt bestämmelser, som här avses, att utlämna handling, som med hänsyn till rikets säkerhet bör hemlighållas, skall vid utlämnandet tillkännagivas, att den ej må offentliggöras i tryck. Utgiver någon, med vetskap om att handling, enligt vad här är sagt, med hänsyn till rikets säkerhet bör hemlighållas, utan Konungens särskilda tillstånd handlingen i tryck, straffes efter allmän lag, om gärningen är i den med straff belagd, men eljest med fängelse från och med en månad till och med två år eller i ringare fall med böter från och med trettiotre riksdaler sexton skillingar till och med trehundra trettiotre riksdaler sexton skillingar, och skriften konfiskeras. Offentliggör någon i tryck handling, som, enligt vad i detta stycke är sagt, av annan anledning bör hemlighållas och som han vet vara obehörigen utlämnad, böte trettiotre riksdaler sexton skillingar.

Att, i vad rättegångsmål — — — — riksdaler.

Det skall ock — — — — skillingar.

Att protokoll och — — — — skillingar.

Att ingen — — — — skillingar.

Att läkares — — — — skillingar.

Att handlingar — — — — skillingar.

Att utdrag av — — — — riksdaler.

Att till försäkringsrådet — — — — riksdaler.

Att uppgifter — — — — riksdaler.

Att för officiell — — — — riksdaler.

Att de från — — — — riksdaler.

Att ansökning — — — — riksdaler.

Att i ärende — — — — konfiskeras.

Att sådant, som rör — — — — huvudsaken.

I övrigt — — — — stadgat är.

GUSTAF.

Eliel Löfgren.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:st Konungen i statsrådet å Stockholms slott
fredagen den 27 februari 1920.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON,
HOLMQUIST,
OLSSON.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren, anförde:

»I förslag till ny tryckfrihetsförordning, som särskilda kommitterade inom justitiedepartementet avgåvo den 20 december 1912, upptogos även bestämmelser till förebyggande av att hos polis- eller åklagarmyndighet befintliga handlingar, som angå brott, bleve utlämnade, så länge det skärligen kunde befaras, att den brottsliges upptäckande eller sakens utredning därigenom hindrades; och framhöllo de kommitterade, att behovet av en föreskrift i sålunda angiven riktning ej torde tarva närmare motivering.

Detta av de kommitterade vitsordade behov har alltjämt gjort sig kännbart. Även om endast sällan invändningar försports mot den uppfattningen, att handlingar av ifrågavarande art icke böra utlämnas, åtminstone icke så länge den undersökning pågår, som de avse, hava dock fall förekommit, då bristen på klarhet i vad härutinnan kan anses vara gällande

rätt medfört olägenheter. Ett fullständigande av gällande tryckfrihetsförordning på denna punkt synes alltså i och för sig önskvärt.

En särskild anledning att nu upptaga denna fråga till behandling utgör det förslag till lag angående polisundersökning i brottmål samt häktning m. m., varöver jämlikt Eders Kungl. Maj:ts förut i dag fattade beslut lagrådets yttrande skall inhämtas. Enligt detta lagförslag skall i fråga om brott, varå efter lag kan följa straffarbete eller fängelse, en grundligare undersökning, än den som nu i allmänhet företages, verkställas av polis- och åklagarmyndigheterna, innan beslut fattas, huruvida åtal skall anställas eller ej, och dessa myndigheter hava ock i vissa avseenden beretts större möjlighet än nu att åstadkomma en ingående utredning. Det därvid åvägabragta utredningsmaterialet skall fixeras i skrift, alltefter som det insamlas, och ej först i det bearbetade skick, i vilket det samma nu vanligen framlägges i polisrapporten. Dessa anteckningar, som föregå och skola ligga till grund för polisrapporten, skola underskrivas å tjänstens vägnar och sammanföras i en undersökningsakt. De äro ej att betrakta såsom allenast privata minnesanteckningar. Följden av de föreslagna anordningarna torde alltså bliva, både att den utredning, som kommer tillsynes i handlingar, vilka skola förvaras hos polis- och åklagarmyndigheterna, kommer att växa i omfång, och att, med hänsyn till anteckningarnas i lag föreskrivna form, tvekan kan bliva större, huruvida de ej äro att betrakta såsom sådana 'allmänna ärenden rörande handlingar, protokoll och beslut', som jämlikt § 2 tryckfrihetsförordningen må av en var i allmänt tryck utgivas.

De omnämnda i 1912 års förslag till ny tryckfrihetsförordning upptagna bestämmelserna i ämnet äro av följande lydelse: 'Till polismyndighet eller åklagare inkomna angivelser, anmälningar och rapporter om brott, så ock andra hos polis- eller åklagarmyndighet befintliga handlingar i dylika ärenden må ej utlämnas, så länge det skäligen kan befaras, att den brottsliges upptäckande eller sakens utredning därigenom hindras'.

Dessa bestämmelser torde böra läggas till grund jämväl för den av mig nu ifrågasatta ändringen i gällande tryckfrihetsförordning. De synas emellertid böra i vissa avseenden fullständigas.

Enligt oförmälda lagförslag angående polisundersökning i brottmål samt häktning m. m. skola mera ingripande åtgärder från polis- eller åklagarmyndigheternas sida såsom häktning, reseförbud, m. m. kunna omedelbart underkastas prövning av häktningsdomare. Denna prövning torde visserligen i huvudsak komma att grunda sig på de handlingar häktningsdomaren för sådant ändamål infordrar från polis- eller åklagarmyndigheten och den omständigheten att dessa handlingar överflyttas till häktningsdo-

maren upphäver givetvis icke det skydd mot offentliggörande, som för dem stadgats. För dessa handlingar torde därför något tillägg med hänsyn till häktningsdomareinstitutionens införande ej erfordras. Men samma skyld, som kräves för dessa handlingar, kan visa sig erforderligt för den övriga utredning, som kan förekomma hos häktningsdomaren. Denne torde därför böra i stadgandet upptagas vid sidan av polis- och åklagarmyndigheterna.

Bland de år 1913 antagna bestämmelserna mot spioneri ingick även att genom förändring i förordningen den 22 april 1881 om offentlighet vid underdomstolarna sådan domstol förklarades berättigad att vid handläggning av mål avlägsna åhörarna, om domstolen finner, att i händelse av rättegångens offentlighet något kan uppenbaras, som med hänsyn till rikets säkerhet bör hållas hemligt för främmande makt. Såsom en konsekvens av nämnda bestämmelse om åhörarnas avlägsnande vidtogs år 1915 en sådan förändring i tryckfrihetsförordningen att jämväl rättens protokoll och till rätten ingivna handlingar i målet kunna i mån av behov skyddas för offentliggörande.

En liknande bestämmelse torde erfordras i fråga om de hos polis- eller åklagarmyndigheterna eller häktningsdomaren befintliga handlingarna. Eljest uppstår den luckan, att handling, vars hemlighållande vid rättens handläggning av målet betinges nödvändigt, dessförinnan måst av nyssnämnda myndigheter utlämnas med rätt till offentliggörande i tryck.

Vidare bör märkas, att de av förut nämnda kommitterade föreslagna bestämmelserna ej tillgodose det otvivelaktigt föreliggande behovet att skydda enskilda personer för den skada ett opåkallat offentliggörande av utredningsmaterialet eller delar därav kan medföra. Har undersökning, som inlett mot viss person såsom misstänkt för brott, ej åstadkommit tillräcklig grund för åtal, men ej heller fört till ett resultat, som fritager honom från misstanken för brottet, kan en kanske oskyldig och oförvitlig person genom offentliggörandet tillfogas en skada av allvarligt slag. Han kan på sådant sätt utan eget förvällande komma i en betydligt sämre ställning än den som åtalats men frikänts. Ej sällan beröras även i utredningen personliga eller andra förhållanden, vilka hänföra sig ej blott till den misstänkte utan även till hans närmaste eller till och med personer, som av en ren tillfällighet råkat i sådan ställning till den misstänkte eller brottet, att utredningen kommit att avse även dem. Dessa förhållanden kunna vara av den art, att en allmännares kännedom om desamma skulle lända den enskilde till men. I nu anförda och liknande fall synes ett offentliggörande ej böra medgivas.

Undantag torde dock bli nödvändiga, ej blott av hänsyn till den

förberedande brottmålsundersökningens ändamålsenliga anordnande, utan även i fall, då enskild persons rätt kan vara beroende därav att utredning av honom förebringas i avseende å omständighet, varom upplysning kan vinnas i sådan hos polis- eller åklagarmyndighet eller häktningsdomare befintlig handling. Vill t. ex. den, som hos polis- eller åklagarmyndighet angivits för brott, väcka talan om ansvar för falsk angivelse, bör han, även om det kan lända enskild person till men, äga rätt att få del av de handlingar, som krävas för utförande av en sådan talan.

I fråga om det hinder för ifrågasvarande handlingars utlämnande, som upptagits i de kommitterades förslag, synes någon jämkning i formuleringen böra göras. Av förslaget stadgande att till polis- eller åklagarmyndighet inkomna angivelser, anmälningar och rapporter om brott ej må utlämnas, så länge det skäligen kan befaras, att den brottsliges upptäckande eller sakens utredning därigenom hindras, framgår ej tydligt, huru förfaras skall, om t. ex. kan befaras, att den brottsliges upptäckande hindras därav, att rapport rörande ett annat brott än det, som undersökningen avser, blir utlämnad. Sådant fall kan föreligga, när samband mellan brotten finnes eller misstänkes. Ett något vidare uttryckssätt än det av kommitterade använda synes här vara att föredraga.

Nu ifrågasatta utvidgning av den ram, inom vilken enligt de kommitterades förslag förbudet mot ifrågasvarande handlingars utlämnande skulle hållas, torde därjämte föranleda ett tillägg, som ger lagstiftaren befogenhet att i särskilda föreskrifter utanför tryckfrihetsförordningen, i den mån det visar sig lämpligt, inskränka de undantag från tryckfrihetsförordningens allmänna regel om rätten att offentliggöra handlingar rörande allmänna ärenden, som nu ifrågasatta stadganden skulle innebära. Jag har redan tidigare erinrat om nödvändigheten av ett stadgande, som möjliggör att, då enskild persons rätt kan därav bero, utlämna till undersökningen hörande handling, även om detta kan lända annan enskild till men. Ävenså torde det finnas nödvändigt att för genomförande av en tillfredsställande förberedande undersökning i brottmål utan avseende å de nu till införande i tryckfrihetsförordningen ifrågasatta undantagen i visst fall föreskriva utlämnande av handling, som finnes hos ifrågasvarande myndigheter.

Att giva lagstiftaren befogenhet att meddela fullständigande föreskrifter under lättare former än de för grundlagsändringar föreskrivna och mera ingående än lämpligen kan ske i tryckfrihetsförordningen blir därför i hög grad av behovet påkallat. I likhet med vad som skett i fråga om andra i § 2 4:o tryckfrihetsförordningen upptagna undantag från den allmänna regeln om utlämnande av handlingar rörande allmänna ären-

den böra alltså de nu föreslagna undantagen kunna begränsas och preciseras genom stadganden i allmän lag eller författning.

Något straff för obehörigt utlämnande av handling, som här avses, synes, i överensstämmelse med avfattningen av förut berörda stadgande i § 2 4:o tryckfrihetsförordningen angående hemlighållande i vissa fall av domstols protokoll, ej böra utsättas i tryckfrihetsförordningen. Detta innebär, att straffet för det obehöriga utlämnandet bestämmes efter allmän lag. Ansvar för obehörigt offentliggörande i tryck synes böra stadgas med ledning av tryckfrihetsförordningens bestämmelser för liknande fall.

Frågan om nu omförmälda ändring i gällande tryckfrihetsförordning har, som förut nämnts, i första hand uppkommit i anledning av förslaget till lag angående polisundersökning i brottmål samt häktning m. m. Framläggande av proposition om antagande av detta lagförslag torde ej kunna medhinnas till innevarande års riksdag. Likväl synas åtgärder redan nu böra vidtagas för att den ändring i tryckfrihetsförordningen, som nämnda lagförslag, av anledning jag förut berört, gjort särskilt behöfvig, skall kunna slutligen genomföras vid samma riksdag, som torde få att pröva sistberörda lagförslag.

Jag har därför låtit, i anslutning till vad jag nu anfört, inom justitiedepartementet utarbета förslag till ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen.»

Föredraganden uppläste härefter det sålunda upprättade förslaget till ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen samt hemställde, att detsamma måtte föreläggas riksdagen till prövning i grundlagsenlig ordning.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan tacktes Hans Maj:t Konungen förordna, att till riksdagen skulle avlätas proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Adil Wifvesson.